

המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא קיא.

וזה לפי שאין פעולתו עליו. ולא קרינא ציה פעולתו אטק: ואימא לחו וכו'. דאי לא משתלימנא לא עברנא: אגרי להדדי. כשהיה האחד צריך לפועלים חבירו פוסק עמהן ואמר להן שברכס על בעל הבית: בני שוקאי דסורא. בעלי בתים של סורא שאין מניעין למעות עד יום השוק: לא עברי. על שבר פועלין: מידע ידעי דעל יומא דשוקא סמכי. להגיע למעות הלכך אפילו אית ליה מעות גביה לא עבר דלדעתא דהכי איתגר ליה וכיון דמיומנא קמא לא עברי מו לא עברי כדלמתיין לעילא¹ שאינו עובר עליו אלא בקר ראשון: אבל משום כל טהשא עובר. מיום השוק ואילך: שכיר שעות דיום. שנסכר לו מן הדין עד חצות: גובה מיום. דהא כלתא שכירותו מחצות ואילך בלא תבא: שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה. ולכשיעלה עמוד השחר עובר משום כל תלין דהא נשתעבר לו קודם לכן: ושמאלא אמר שכיר שעות דיום הוא גובה כל היום.

אמר ליה לשמעיה ויה אגיר ליה פועלים. לא משום שהיה דעמו לדחות אלא היה ירא שלא יהא פנוי ליתן להם ואפילו משום כל טהשא לא היה עובר כיון שהוא פסוק במלאכה אחרת: מתקף לה אביי ויהוה גזל בו. תימה וכו' לא ידע אצי דרב שעת מוקי לה בצדאי ליה והדר כפריה וי"ל דסבר אצי דאית לן לזוקמי גזל דומיא דעסק וכי היכי דלא קאי וכחש אעושה לא קאי נמי אגזל אלא מחילת גזל דקרא ותחילת עושה הוא כיחוש ולא דיין כדדייק רב שעת בסמוך דהכא כתיב או בגזל והכא כתיב או עסק בלא צי"ת:

HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

(א) לעיל עו. לקמן ק"ח, (ב) לעיל ק"ב וע' ח"ב, (ג) לקמן ק"ד: ד"ה שכיב שבותות מה: א. (ד) לקמן ק"ו: א. (ה) ש"ח: מ"א. (ו) לקמן ק"ז: א. (ז) ש"ח: מ"א. (ח) ד"ה מ"ה מ"ה: (ט) לקמן ק"ח: א. (י) לקמן ק"ט: א. (יא) לקמן ק"י: א. (יב) לקמן ק"י: א.

הגרות הב"ח
(א) גמ' ב'ה' שמות ועשה הללו:

מוסף רש"י

שכיר ביומו. אם תבע בתוך זמן גבייתו (שבותות) נשבע ונתל. אם ביום שלא ממלכתו תבע, נשבע שלא קיבל ונתל. זה אחד מן השבועים ונתלין האמורים במסכת שבותות (מד:). שתקנו לו חכמים דקאמרי ליה שבעה מעבלי ביה ושדיה שכיב, משום דבעי הית טרוד בפועלו, וכשבור עתה ליה כשנתן לחבירו, אבל בעלמא אפילו ביום זמנו נתן לומר פריעמי כבר ושבועת הית שתיילו חכמים על מן שאינו מודה במקלט (בב"ב א.)

זהו לפי שאין פעולתו אצלו היכי דמי אי דאמר להו שכרכם עלי שכרו עליו הוא דתניא² השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו גותן לו שכרו משלם וחזור ונוטל מבעל הבית מה שהגבה אותו אלא צריכא דאמר להו שכרכם על בעל הבית יהודה בר מרימר א"ל לשמעיה זיל אגיר לי פועלים ואימא להו שכרכם על בעל הבית מרימר ומר זוטרא אגרי להדדי אמר רבה בר רב הונא³ הגני שוקאי דסורא לא עברי משום כל תלין מידע ידעי דעל יומא דשוקא סמכי אבל משום כל תהשא ודאי עובר: שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום: אמר רב⁴ שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום וכו' והיום וכו' ויומא דשוקא סמכי. להגיע למעות הלכך אפילו אית ליה מעות גביה לא עבר דלדעתא דהכי איתגר ליה וכיון דמיומנא קמא לא עברי מו לא עברי כדלמתיין לעילא שאינו עובר עליו אלא בקר ראשון: אבל משום כל טהשא עובר. מיום השוק ואילך: שכיר שעות דיום. שנסכר לו מן הדין עד חצות: גובה מיום. דהא כלתא שכירותו מחצות ואילך בלא תבא: שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה. ולכשיעלה עמוד השחר עובר משום כל תלין דהא נשתעבר לו קודם לכן: ושמאלא אמר שכיר שעות דיום הוא גובה כל היום.

כדקאמרינן ואין לילה הולך אחר יום אבל שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום שהיום הולך אחר הלילה הואיל ושכירותו בליל יום זה ולא דמי לשכיר יום דלממול שאינו גובה אלא כל הלילה: סנן שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום. בשלמא שמואל מוקי לה בשכירות שעות דלילה אלא רב במאי מוקי לה: לאדדין. והכי קאמר שכיר שעות יש שגובה כל הלילה ויש שגובה כל היום וכדלמתיין אלא: ילא בלילה וכו'. אלמא הואיל ומסכה פעולתו בלילה הוה ליה שכיר שעות דלילה וקתני גובה כל הלילה וכל היום: משום לא סגול. דהא אוקמינא בחזירו דהא (דף ס"א.) לכוש שכר שכיר דאי גזל ממש מלאו רדיצית ואונאה נפקא: ה' שמוס. תמשה לאוין לא תעשוק את רעך ולא תגזול ולא תלין ולא תעשוק שכיר עני ואביון ביומו ותן שכרו ולא תבוא עליו השמש ועשה ביומו תמן: שם שחירות. כולוהו כחד ודאי לא משכחמ לה אלא הכי קאמר עבירות כל השמות הללו בשם שכירות הן יש מהן בשכירות לילה ויש מהן בשכירות יום: גזל משמע שאנסו צידו מידו ממש טפי מעושה דכתיב (שמאל ב כג.) ויגזול את החנית מיד המצרי וכן בבעלי שסכ (שופטים ט) ויגזלו את כל אשר יעבור עליהם בדרך: מסקיף לה רב ששא. על כרחיך עושה דקא כפר ליה הוא מדחייביה עליו בתורת כהנים קרבן שבועה דכתיב (ויקרא ה) וכחש בעמיתו בפקדון או כחשומת יד וגו':

אז עשק כתיב. לא גרסינן שעסקו בכר: ולמיה חלקן הכתוב אעבור עליו בשני לאויין. לאו משום דכתיב גזל ועשק שניה בלשון דייק אלא משום דכתיב מרי לאוין תימה בשלמא הכא חילקן כדי לעבור עליו בשני לאוין אבל גבי אשם גזילות למנה נכתבו שניהם או בגזל או עשק:

מאחין
כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה ושמאלא אמר שכיר שעות דיום גובה כל היום ושכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום תנן שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום תיובתא דרב אמר לך רב לצדדין קתני שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה תנן היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה שכיר ששבע יוצא ביום גובה כל היום יוצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום אמר לך רב תנאי היא דתנאי שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום גובה כל הלילה וכל היום וכו' והיום וכו' ויומא דשוקא סמכי. להגיע למעות הלכך אפילו אית ליה מעות גביה לא עבר דלדעתא דהכי איתגר ליה וכיון דמיומנא קמא לא עברי מו לא עברי כדלמתיין לעילא שאינו עובר עליו אלא בקר ראשון: אבל משום כל טהשא עובר. מיום השוק ואילך: שכיר שעות דיום. שנסכר לו מן הדין עד חצות: גובה מיום. דהא כלתא שכירותו מחצות ואילך בלא תבא: שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה. ולכשיעלה עמוד השחר עובר משום כל תלין דהא נשתעבר לו קודם לכן: ושמאלא אמר שכיר שעות דיום הוא גובה כל היום.

מאחין
כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה ושמאלא אמר שכיר שעות דיום גובה כל היום ושכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום תנן שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום תיובתא דרב אמר לך רב לצדדין קתני שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה תנן היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה שכיר ששבע יוצא ביום גובה כל היום יוצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום אמר לך רב תנאי היא דתנאי שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום גובה כל הלילה וכל היום וכו' והיום וכו' ויומא דשוקא סמכי. להגיע למעות הלכך אפילו אית ליה מעות גביה לא עבר דלדעתא דהכי איתגר ליה וכיון דמיומנא קמא לא עברי מו לא עברי כדלמתיין לעילא שאינו עובר עליו אלא בקר ראשון: אבל משום כל טהשא עובר. מיום השוק ואילך: שכיר שעות דיום. שנסכר לו מן הדין עד חצות: גובה מיום. דהא כלתא שכירותו מחצות ואילך בלא תבא: שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה. ולכשיעלה עמוד השחר עובר משום כל תלין דהא נשתעבר לו קודם לכן: ושמאלא אמר שכיר שעות דיום הוא גובה כל היום.

היום מכאן אמרו⁵ דכל הכובש שכר שכיר עובר בה' שמות⁶ הללו ועשה משום יבל תעשוק את ריעך ומשום יבל תגזול ומשום יבל תעשוק שכיר עני ומשום יבל תלין ומשום יביומו תתן שכרו ומשום יבל תבא עליו השמש הגני דאיכא ביממא ליכא בליליא דאיכא בליליא ליכא ביממא אמר רב חסדא שם שכירות בעלמא⁷ האיזה הוא עושה ואיזהו גזל א"ר חסדא⁸ לך ושוב לך זהו הוא עושה יש לך בידי ואיני גותן לך זהו הוא גזל מתקיף לה רב ששת יאזהו עושה שחייבה עליו תורה קרבן דומיא דפקדון דקא כפר ליה ממונא אלא אמר רב ששת נתתיו לך זהו עושה יש לך בידי ואיני גותן לך זהו הוא גזל מתקיף לה אביי יאזהו הוא גזל שחייבה עליו תורה קרבן דומיא דפקדון בעינן דקא כפר ליה ממונא אלא אמר אביי לא שכרתיך מעולם זה הוא עושה נתתיו לך זהו הוא גזל ולרב ששת מאי שנא עושה דקשיא ליה ומאי שנא גזל דלא קשיא ליה אמר לך גזל הגזילה והדר כפריה אי הכי אפילו עושה נמי דהדר כפריה הכי השתא בשלמא התם כתיב או בגזל מכלל דאודי ליה מעיקרא אבל גבי עושה מי כתיב או בעושה או עשק כתיב שעשקו כבר רבא אמר זה הוא עושה זהו גזל ולמה חלקן הכתוב לעבור עליו בשני לאויין: מתני⁹ אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים יש בו משום ביומו תתן שכרו ויש בו משום לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר יאימתי בזמן שתבעו ילא תבעו אינו עובר עליו המחתה אצל חנוני או אצל שולחני אינו עובר עליו שכיר בזמנו נשבע ונוטל עבר זמנו אינו נשבע ונוטל אמ יאם יש עדים שתבעו¹⁰ (בזמנו) הרי זה נשבע ונוטל גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר: גמ' מני מתני¹¹ לא תנא קמא דמאחין ולא רבי יוסי ברבי יהודה מאי היא דתניא

תורה אור השלם
1 לא תעשוק את רעך ולא תגזול לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר: ויקרא יט יג
2 לא תעשוק שכיר עני ואביון מאחין או מאחין אשר בארץך בשערך: דברים כד די
3 ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש בי עני הוא ואפילו הוא נשא את נפשו ולא יקרא עילך אל יי ויהיה בק חטא: דברים כד טו
4 אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתה יוש אחק: משלי ג כח
5 נפש ביי תחטא ומעלה מעל ביי וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו: ויקרא כ ה

אמר רב ששת פריך לרב ששת מאי שנא עושה דקשיא ליה ומ"ש גזל דלא קשיא ליה: לא כרסין מעולם. לא דמי לגזול כי נכתבו לך דהא מודי ליה דעבר בהדיה וקא גזל ליה: הא ליהו נמי גבי קרבן שבועה כתיב ואי לא כפר שבועה היכא: דגוליה והדר כפריה. כל זמן שלא תבעו צדדין אלא צדדין לזין עצמנו היה גזלו ואומר איני נתן לך וכשתבעו צדדין כפר ונשבע ולעולם גזל לא איקרי אלא איכא אומר לו איני נתן לך: אי הכי עושה נמי. נוקמייה כרס חסדא בלך ושז דקשיא לך שבועה היכא כגון דהדר כפריה: הכי גרסינן הכי טהשא בשלמא חסד או בגזל כתיב. וכחש השתא מכלל דאודי ליה מעיקרא כלומר וכחש בעמיתו בגזל כמה שהיה גזלו עד עתה בתורת גזל כחש עכשיו וכפר ומוקדם כחש קרוי גזל: אבל הכא מי כתיב או עושה. דנימא וכחש בעושה דמעיקרא: או עשק כתיב. על ידי הכחשה עשקו: שעשקו כבר. משעה שהתחיל לתבעו עושהו בכחשה ולא נקרא עשק על ידי דבר אחר קודם כחשה: מתני¹² שער כמהה וכלים. יליף בגמרא: לא תבעו אינו עובר עליו בגמרא יליף ליה דכתיב מתני¹³ מדעתך ולא מדעתו: במחה. נתקו מאכלוהו והטעם שיהיה פועל צריך לקנות פירות ממוני ואמר לו בעל הבית חבית ממוני מן לו צדינך פירות ועלי לשלם: או אמר לשלמי. מן לו צדינך מעות: נשבע ונוטל מפרש בגמרא: ואם עדים שבעו. בזמנו: גר טושה. שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז ואוכל נבילות וטריפות: יש בו משום וכו'. מפרש בגמרא: גמ' מאחין

אמר רב ששת פריך לרב ששת מאי שנא עושה דקשיא ליה ומ"ש גזל דלא קשיא ליה: לא כרסין מעולם. לא דמי לגזול כי נכתבו לך דהא מודי ליה דעבר בהדיה וקא גזל ליה: הא ליהו נמי גבי קרבן שבועה כתיב ואי לא כפר שבועה היכא: דגוליה והדר כפריה. כל זמן שלא תבעו צדדין אלא צדדין לזין עצמנו היה גזלו ואומר איני נתן לך וכשתבעו צדדין כפר ונשבע ולעולם גזל לא איקרי אלא איכא אומר לו איני נתן לך: אי הכי עושה נמי. נוקמייה כרס חסדא בלך ושז דקשיא לך שבועה היכא כגון דהדר כפריה: הכי גרסינן הכי טהשא בשלמא חסד או בגזל כתיב. וכחש השתא מכלל דאודי ליה מעיקרא כלומר וכחש בעמיתו בגזל כמה שהיה גזלו עד עתה בתורת גזל כחש עכשיו וכפר ומוקדם כחש קרוי גזל: אבל הכא מי כתיב או עושה. דנימא וכחש בעושה דמעיקרא: או עשק כתיב. על ידי הכחשה עשקו: שעשקו כבר. משעה שהתחיל לתבעו עושהו בכחשה ולא נקרא עשק על ידי דבר אחר קודם כחשה: מתני¹² שער כמהה וכלים. יליף בגמרא: לא תבעו אינו עובר עליו בגמרא יליף ליה דכתיב מתני¹³ מדעתך ולא מדעתו: במחה. נתקו מאכלוהו והטעם שיהיה פועל צריך לקנות פירות ממוני ואמר לו בעל הבית חבית ממוני מן לו צדינך פירות ועלי לשלם: או אמר לשלמי. מן לו צדינך מעות: נשבע ונוטל מפרש בגמרא: ואם עדים שבעו. בזמנו: גר טושה. שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז ואוכל נבילות וטריפות: יש בו משום וכו'. מפרש בגמרא: גמ' מאחין